

Skötselplan för naturreservatet

Skogsgård

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Skötselplan för naturreservatet Skogsgård, Laholms kommun

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara den biologiska mångfalden knuten till sandiga inlandsmiljöer i Laholms kommun. Naturreservatsbildningen syftar särskilt till att gynna en öppen miljö med sandblottor, varierande sandstrukturer, hög blomrikedom, blommande träd och buskar, inslag av död ved samt de hotade eller på annat sätt skyddsvärda arter som är knutna till dessa miljöer. Främst gäller att gynna ginstarter och de insekter som är knutna till dessa.

Vidare är syftet att återställa och nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter. Reservatsbildningen ska garantera ett långsiktigt skötselåtagande för de hotade eller på annat sätt skyddsvärda arter som är beroende av hävd och markstörning för sin fortlevnad. Strukturer som bar sand med växter som producerar pollen och nektar ska finnas i den omfattning som krävs för att arter som lever i öppna sandmarker ska kunna förekomma i området på lång sikt.

Syftet med naturreservatet är också att inom ramen för ovanstående stödja allmänhetens möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser.

Syftet ska nås genom att:

- området skyddas från exploatering, uppodling, trädplantering och igenväxning.
- reservatsförvaltningen präglas av ett aktivt skötselarbete, där markstörning och hävd av vegetationen ses som viktiga komponenter i skötseln av området.
- igenväxta marker återställs till öppna, hävdpräglade marker.
- skötseln av området är flexibel och mottaglig för nya erfarenheter kring hur områdets hotade och skyddsvärda arter och naturtyper bäst gynnas.
- bärande träd och buskar gynnas i lövskogen.
- information och anläggningar för friluftslivet uppförs och underhålls.

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Bilaga 1

3 (13)

2017-03-08

Dnr 511-2173-16

2. Beskrivning av området

Markslag	Areal (ha)
Skogsmark	3,7
Blandlövsskog	3,7
Vattenareal	0,2
Vattendrag	0,2
Övrig landareal	8,1
Odlad mark	1,5
Grässandhed	5,2
Övrig öppen mark	1,4
Total areal	12,0

Rödlistade och regionalt intressanta arter

18 respektive 18 stycken, se förteckning bilaga 3

2.1 Historisk och nuvarande markanvändning

Genom att följa Carl Malmströms kartor från 1650 till 1850 så ser man att Skogsgård inte vid något tillfälle varit skogsbevuxet utan utgjorts av öppen slättbygd. På kartan från 1920 börjar skogen krypa närmare och flera mindre skogsbestånd har etablerat sig runt Skogsgård, men området är fortfarande till största del öppet. På det historiska kartöverlägget baserat på digitaliserade kartöverlägg (Veinge SN akt 19, 1803-04) utgörs delar av den gamla täktmiljön av åkermark och delvis ingick området i en hägnad.

I området har det brutits grusmaterial fram till för drygt 20 år sedan. När täktverksamheten upphörde efterbehandlades täkten genom att slänter schaktades ut och matjord kördes på i vissa delar, medan andra delar lämnades med gruset i ytan.

Bild tagen efter att området efterbehandlats men innan restaureringsåtgärder påbörjats i området, tidigt 2000-tal.

Förslag om att utföra restaureringsåtgärder i grustäkten vid Skogsgård för att gynna nålginst, hårginst, backsvala m.m. framfördes till länsstyrelsen av Kjell Georgsson och Sven-Eric Jönsson (Hallands Botaniska Förening). Volmer Lind som bodde vid Skogsgård och under många år arbetade för att bevara och gynna nålginsten i

Veingetrakten uppmärksammade tidigt att det var angeläget med skötselåtgärder i grustäkten.

Eftersom det fanns en hel del hårginst och eftersom området ligger mitt i kärnområdet för ginstfjärilarnas utbrednings område har länsstyrelsen inom ramen för Åtgärdsprogram för hotade arter med start år 2005 ryckt upp igenväxning och genomfört ett flertal åtgärder för att gynna biologisk mångfald.

Nu finns här stora öppna ytor som årligen bränns, framgrävda grushak vinklade åt olika väderstreck, strängar av framgrävd sand samt sandblottor. Åtgärdena har snabbt lett till en expansion av blomrika marker.

Bilden visar Skogsgårds blomrikedom på sommaren efter att det bränts under flera år.

2.2 Beskrivning av bevarandevärden

Biologiska värden

I Hallands län utfördes en omfattande inventering av sand- och grustäcker 2009. Totalt inventerades 65 täkter utifrån biologisk mångfald där fokus låg på insekter med stora krav på sandmiljöer. Skogsgårds grustäkt var en av de täkter som inventerades och här

hittades totalt 14 rödlistade arter. Skogsgårds grustäkt bedömdes ha mycket höga naturvärden och hamnade på femte plats över värdefulla täktmiljöer och är därmed en mycket värdefull grustäkt för biologisk mångfald i Halland. Rödlistade arter som hittades vid inventeringen i täkten var bl.a. stubbhårsskuldrad rovfluga *Machimus arthriticus* EN, slänsmalbi *Lasioglossum nitidiusculum* VU, vädssandbi *Andrena hattorfiana* (ej längre rödlistad), almsnabbvinge *Satyrium w-album* NT, ängsmetallvinge *Adscita statices* NT, sexfläckig bastardsvärmare *Zygaena filipendulae* NT, viveln *Strophosoma fulvicorne* NT. Alla dessa arter är starkt knutna till en öppen, solbelyst och sandig miljö med varierande topografi och hög blomrikedom. Gynnsam växtlighet i form av hårginst, nålginst och åkervädd växer i täkten vilket ger en god tillgång till pollen och nektar för insekter.

I området finns örtrika hedar och ängar samt ett rikt insektsliv. I dagsläget är nära ett tjugotal rödlistade arter bland växter och insekter kända från området. En rödlistad fjärilsart, fri stävmal *Prolita solutella* (EN), vars larver är knutna till hårginst är funnen i området. Området ligger i en del av Veinge socken där i stort sett hela landets förekomster av nålginst *Genista anglica* (EN) finns och i dessa trakter finns också kärnområdet i Sverige för Hallands landskapsblomma hårginst *Genista pilosa* (NT). I området finns båda arterna. De omfattas av *Åtgärdsprogram för nålginst, tysk ginst och ginstlevande fjärilar*.

Strukturer

Området har till stor del varit en grus- och sandtäkt. Många rödlistade arter trivs på de torra, sandiga ytorna. Slänter mellan täktbotten och den ursprungliga marknivån är vindskyddade, varma och torra. Störda miljöer kan lätt underhållas och nyskapas i det porösa underlaget.

Markblottorna i området är av stor betydelse för förnygringen av flera av naturtypens (grässandhed) växter, t.ex. hårginst, ljung, monke, käringtand, nålginst och åkervädd. De bidrar också till att området kan hysa en rik insektsfauna, bland annat av hotade arter, eftersom markblottorna bidrar till ett gynnsamt mikroklimat för värmeälskande insekter och substrat för bobygge för marklevande insekter, framför allt av olika arter av solitärbin och andra gaddsteklar. Vissa av de hotade ginstfjärilarna är beroende av att ginstplantor finns på markblottor eller brännfläckar, eftersom dessa strukturer erbjuder just ett varmare mikroklimat, vilket verkar vara avgörande för larvernas framgång. Brännfläckar är svarta och absorberar mycket solenergi, vilket bidrar till ett gynnsammare mikroklimat. På minerogena jordar (sandmarker etc.) kan den uppvärmda marken också behålla den alstrade värmen under dygnets kallare delar. Lättdränerade jordar torkar upp snabbare och värms därför också upp snabbare av solljuset, vilket gagnar flera värmeälskande insekter. Detta sammantaget gör att sandhedar med brännfläckar och sandblottor kan hysa värmeälskande insekter som befinner sig vid nordgränsen av sitt naturliga utbredningsområde. Detta tycks gälla för några av de hotade ginstfjärilarna. Sammanfattningsvis är såväl brand som markstörning viktiga för sandhedens ekologiska funktionalitet och upprätthållandet av dess biologiska mångfald.

Prioriterade bevarandevärden

Hotade och naturvårdsintressanta arter vilka är knutna till sandhedar och belagda från naturreservatet finns inom organismgrupperna marksvampar, kärlväxter och insekter. Hårginsten och nålginsten och de insekter som är knutna till dessa arter utgör ett särskilt prioriterat bevarandevärde. Blomrikedomen och tillgången på sådana växter som är särskilt intressanta för insektlivet utgör också ett prioriterat bevarandevärde. Åkervädd, ängsvädd, monke, liten blåklocka, slättergubbe, käringtand, fibblor, baktimjan, sälj och viden utgör exempel på sådana växter. Eftersom sandblottor innehar en vital funktion i vidmakthållandet av sandhedens naturtypsspecifika biologiska mångfald, vilken innefattar flera hotade arter, ska också sandblottor betraktas som ett prioriterat bevarandevärde. Likaså ska strukturer som skapas efter vårbränning av öppna hedar betraktas som ett prioriterat bevarandevärde, eftersom flera hotade ginstfjärilar som finns i trakten är mycket starkt gynnade av hårginst som föryngrar sig i brända ytor.

3. Referenser

- Bengtsson, E. 1995. Historiskt kartöverlägg. Kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen i Hallands län.
- Malmström, C. 1939. Hallands skogar under de 300 senaste åren. Meddelande från statens Skogsförsöksanstalt 31: 171-300.
- Fritz, Ö. och Larsson, K. 2011. Höga naturvärden i grus-och sandtäkter i Hallands län. Meddelande 2010:17. Länsstyrelsen i Hallands län, Halmstad. 168 s.
- Björklund, J-O., Erlandsson, J., Fritz, Ö., Larsson, K. och Lindman, R. 2015. Unika ginsthedar i södra Halland hyser landets alla hotade ginstfjärilar – Uppföljning 2004-2014 av ÅGP-åtgärder i Halland. Meddelande 2015:7. Länsstyrelsen i Hallands län, Halmstad. 146 s.
- Larsson, K. 2007. Åtgärdsprogram för nålginst, tysk ginst och ginstlevande fjärilar 2007–2011 -(*Genista anglica*, *Genista germanica*, *Agonopterix atomella*, *Chesias rufata*, *Coleophora genistae*, *Mirificarma lentiginosella*, *Phyllonorycter staintoniella*, *Prolita solutella*, *Pseudoterpna pruinata*, *Scythris crypta*, *Synvopacma suecicella*, *Scotopteryx luridata*, *Scotopteryx mucronata*). Rapport 5731. Naturvårdsverket, Stockholm. 40 s.

4. Skötsel av området

Skötseln av området bör syfta till att gynna och bevara de sandiga hedarna samt de rödlistade eller på annat sätt naturvårdsintressanta arter som förekommer i reservatet och är knutna till dessa miljöer. Skötseln ska också särskilt gynna hårginst och nålginst samt de arter som är knutna till dessa växter. Upprätthållandet av naturtyperna samt gynnande av ginst åstadkoms genom kontinuerlig markstörning samt hävd av vegetationen. Några av de hotade insektsarterna som förekommer i reservatet är helt beroende av brand eller mycket starkt gynnade av brand, varför vårbränning under denna skötselplans livslängd alltid ska vara ett återkommande inslag i skötseln av naturreservatet.

I övrigt ska skötseln vara mottaglig för nya kunskaper om hur områdets hotade arter och naturtyper bäst gynnas. Bedömningar på såväl lokal som nationell nivå kan också ändras gällande arters populationstrender, varför en viss flexibilitet i vilka arter som ska fokuseras på bör finnas i den framtida reservatsförvaltningen. Hårginst, nålginst och ginstlevande insekter ska dock alltid stå i fokus inom denna skötselplans livslängd.

Det faktum att många av de hotade arterna rimligen utgör fläckvis utbredda populationer, vilka omfattar alla eller åtminstone flera av dellokalerna runt Veinge, gör också att ett aktivt kunskapsutbyte bör ske mellan länsstyrelsens reservatsförvaltare och ÅGP-funktion (varav de senare huvudsakligen arbetar med skötsel och uppföljning utanför reservat) när det gäller bedömning av vilka arter som är i störst behov av riktade skötselåtgärder och vilka arter som kan bli föremål för populationsförstärkande åtgärder i form av utsättning etc.

4.1 Skötseln ur ett kulturmiljöperspektiv

Både kända och okända fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen. Eftersom naturreservatsområdet ingår i ett större område runt Veinge-Tjärby som är rikt på fornlämningar och potentiellt kan hysa okända fornlämningar ska kulturmiljöfunktionen kontaktas för samråd innan skötselåtgärder så som sandblottor eller andra markstörningar genomförs. Detta gäller inte området som tidigare utgjorts av grustäkt, utan berör främst reservatets norra och nordöstliga delar.

4.2 Restaurering

Restaureringsinsatser kommer att krävas i skötselområdena 1, 2 och 3. I skötselområde 1, som till stor del utgörs av det tidigare täktområdet har restaureringsinsatser pågått i mer än 10 år. Ett mindre område i sydöst är bevuxet med ungtall. Tallarna ska delvis ryckas upp för att på så sätt blottlägga den ytliga sanden och bana väg för etablering av sandhedsvegetation. Men en tät bård av tall ska lämnas mot intilliggande fastighet, för att fungera som insynsskydd för intilliggande fastighet, men ska hållas låg för att inte skugga de öppna markerna.

I skötselområde 3 är näringstillgången i marken betydligt större än i de hedartade områdena i skötselområde 1. Detta medför att vallgräs och näringsgynnade örter är vanligare här och att hävdgynnade, naturvårdsintressanta arter av kärlväxter förekommer mer sparsamt.

Naturvårdsbränning har redan införts i skötselområde 1 och bör fortsätta. Bränning bör också införas i skötselområde 3. Även ett extensivt bete skulle kunna fungera som ett komplement till bränning och markstörning.

Konnektiviteten mellan sandblottor och pollen-och nektarresurser är viktig inte minst för solitärbin och humlor, vars honor pendlar mellan bon och värdväxter. Därför bör sandblottor skapas regelbundet i skötselområdena 1 och 3.

I skötselområde 2 bör blommande och bärande träd gynnas. Ekar kan frihuggas för att på sikt skapa vidkroniga solitärer med solbelysta stammar. Brynmiljöerna bör huggas fram.

4.3 Indelning i skötselområden

Reservatet är indelat i 4 skötselområden. Namngivningen av skötselområdena baseras på dominerande skötselåtgärd och målnaturtyp.

4.4 Skötselområden

Skötselområde 1 Naturvårdsbränning, grässandhed

Areal: 6,7 ha

Beskrivning

De sandiga gräs- och hedmarksdelarna har under flera år skötts med småskalig markstörning och bränning för att gynna hårginst och de insektsarter som är knutna till denna växt samt övriga naturvårdsintressanta arter som gynnas av brand och markstörning. Hårginst förekommer mosaikartat i olika åldersstadier och återväxten av späd hårginst är god i brännfläckarna. Sandblottor och sandiga hak har grävts fram i flera slänter. Björksly och björnbär sprider delvis ut sig på vissa områden.

I sydöst finns ett område med ungtall som fungerar som insynsskydd mot intilliggande fastighet. Ridån med tallar kan göras lite smalare men hålls tätvuxen (utan röjning eller gallring) så att träden trängs och håller sig som en tät och lågvuxen ridå. Efterhand som tallen självgallras föryngrar sig björk i ridån som också får växa in i det täta beståndet. Om träden växer på höjden så att det blir för mycket skugga på de öppna markerna så kan tallar och björkar topphuggas för att hålla krontaket lågt.

Mål

Ginstarternas utbredning ska öka. Det ska även finnas god tillgång på växtsamhällen som kännetecknar traditionellt hävdade grässandhedar. Således ska det också finnas god tillgång på viktiga födosöksväxter för insekter, såsom åkervädd, ängsvädd och monke. Nålginst ska öka i området och de ginstlevande fjärilsarter som förekommer i Veinge socken, men som ännu inte hittats i naturreservatet ska etablera sig i området. Sandblottor ska finnas spridda över området. Antalet rödlistade eller på annat sätt naturvårdsintressanta arter knutna till hävdade sandhedar ska öka i skötselområdet.

Åtgärder

- Småskalig vårbränning kan lämpligen göras årligen i hela området.
- Igenväxning motverkas främst genom återkommande bränning men vid behov också genom uppräckning av träd och buskar med roten.
- Sandblottor i varierande storlek skapas löpande i hela området.
- Skötseln kan eventuellt kompletteras med ett extensivt bete i vissa delar.
- Grushak med varmt vindskyddat mikroklimat grävs fram i lämpliga lägen.
- Död ved kan placeras i soliga och skuggiga lägen som faunadepåer.
- Mot industribyggnaden i sydöst ska en lågvuxen träd- och buskridå lämnas som ett visuellt skydd. Brynet hålls lågt och tätt och topphuggs vid behov om det ger för mycket skugga på de öppna ginsthedarna norr om brynet.
- Vid behov kan plantering eller insådd av olika ginstarter ske.

Skötselområde 2 Selektivhuggning och röjning av bryn, lövblandskog

Areal: 3,7 ha

Beskrivning

De öppna markerna vid Skogsgårds grustäkt omges av lövblandskogar med inslag av ek, björk, sälg och asp. Längst i öster rinner Brostorpaån som också kantas av lövskogar.

I sydvästra delen av området har det tidigare stått ett flertal byggnader som härrör från en tidigare fångvårdsanstalt. Dessa har tagits bort och det som återstår är några gamla husgrunder inemellan träden.

Mål

En granfri lövblandskog med väl utvecklade bryn mot de öppna ytorna, dominerade av blommande buskar och träd. Skogen är av varierad täthet och ålder. I området finns solitärer av framför allt ek och sälg.

Åtgärder

- Mot de öppna ytorna avverkas träd och sly så att ett bryn utvecklas.
- Gran röjs bort löpande vid behov.
- Bärande träd och buskar gynnas.
- Vid behov kan plantering av bärande träd och buskar ex hagtorn, vildapel och sälgske i brynzonen.
- Brunnsröjning av ekar och andra träd som ska stå som solitärer.
- Skötseln kan eventuellt kompletteras med ett extensivt bete i vissa delar.

Skötselområde 3 Naturvårdsbränning, örtrik äng

Areal: 1,5 ha

Beskrivning

Aktivt brukad åker. Området har tidigare betats men på senare år har man tagit enstaka höskördar.

Mål

En i huvudsak öppen, örtrik gräsmark med inslag av sandblottor. Hårginst vandrar in i området, liksom flera av de hävdgynnade och naturvårdsintressanta sandmarksarter som återfinns i skötselområde 1.

Åtgärder

- Storskalig vårbränning lämplig i restaureringsfasen, för att sedan ersättas av en småskaligare bränning.
- För att snabbare magra ur marken kan området vid behov slåttas och skörden tas bort.
- Skötseln kan eventuellt kompletteras med ett extensivt bete som utformas för att gynna naturvärdena och som ökar variationen i området.
- Sandblottor i varierande storlek skapas löpande.
- Vid behov av en alternativ parkeringsplats kan en lämplig yta skrapas fram i området.

Skötselområde 4 Grusväg

Areal: 0,2 ha

Beskrivning

Grusväg mellan Tyskagården, Göstorp i sydväst och Bökhult i norr.

Fastighetsägaren till fastigheten Veinge Skogsgård 2:18 skall enligt köpeavtalet från 1986, punkt 6, helt svara för väghållningen av utfartsvägen som gränsar till naturreservatet.

Mål

Grusväg

Åtgärder

- Normalt vägunderhåll vid behov

5. Friluftsliv och turism

De blomrika, öppna sandmarkerna utgör ett lättillgängligt och värdefullt strövområde, vägen passerar rakt igenom området. Reservatet ligger på vägen ut mot naturreservatet Hollandsbjär.

Mål

Naturreservatet används för friluftsliv- och rekreativ ändamål. Området bidrar till att sprida kunskap om de unika naturvärdena som är knutna till sandmiljöer.

Åtgärder:

- Informationsskyltar som bl.a. berättar om områdets unika biologiska mångfald och vilka föreskrifter som gäller för allmänheten sätts upp.
- En parkeringsplats ordnas för besökare. I dagsläget finns en ficka längs vägen där ett par bilar får plats, denna kan utökas österut. Om platsen bedöms olämplig eller större utrymme behövs kan en parkering skapas i skötselområde 2, se alternativ placering.

6. Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Naturvårdsverket har tagit fram ett uppföljningsprogram som omfattar Natura 2000-områden och andra skyddade områden. Inventering och uppföljning sker utifrån detta program. Länsstyrelsen ansvarar för att regelbunden tillsyn av reservatet sker.

7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Skötselområde	Prioritet	Finansiering
Utmärkning av reservatets gränser	Snarast	Hela reservatet	1	Naturvårdsverket via avtal med Lantmäteriet
Utplacering av informationsskylt	Inom 5 år	I anslutning till parkering	1	Skötselanslaget
Parkering	Inom 5 år	1	1	Skötselanslaget
Slyryckning	Löpande vid behov	1, 3	1	Skötselanslaget
Skapande av brandgator	Löpande vid behov	1, 3	1	Skötselanslaget
Övrig markstörning	Löpande vid behov	1, 3	1	Skötselanslaget
Vårbränning	Årligen	1, 3	1	Skötselanslaget
Slätter	Vid behov	3	2	Skötselanslaget
Extensivt bete och stängsling	Vid behov	3	2	Skötselanslaget
Skapa brynmiljöer. Friröjning av ek, sälg och gynna bärande buskar och träd	Inom 10 år	2	2	Skötselanslaget
Granröjning	Löpande vid behov	2	2	Skötselanslaget
Minskning av tallområde, topphuggning, tät tallridå sparas som insynsskydd.	Inom 10 år och topphuggning vid behov	1	2	Skötselanslaget